

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΚΡΟΥΣΤΑΛΗΣ

Ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή IG II² 2877
καὶ ἡ οἰκία τοῦ προξένου Giraud

Μέχρι σήμερα οὔτε κατάλοιπα τοῦ ἴδιου τοῦ Πρυτανείου τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἔχουν ἔλθει στὸ φῶς καὶ ἀναγνωρισθῆ οὔτε ἡ ἀκριβὴς θέση του ἔχει ἐντοπισθῆ. Οἱ ἐρευνητὲς τῆς τοπογραφίας τῶν Ἀθηνῶν ἔχουν ἐπιδιώξει νὰ προσδιορίσουν τὴν περιοχὴ ὅπου βρισκόταν συνδυάζοντας τὴν μαρτυρία τοῦ Πausanίου (1,18.3 καὶ 20.1) μὲ λιγοστὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ποὺ ἄμεσα ἢ ἕμμεσα σχετίζονται μὲ αὐτό. Δεσπόζουσα θέση μεταξὺ τῶν τελευταίων κατέχει ἐνεπίγραφο βᾶθρο ἀναθήματος τοῦ τέλους τοῦ 1ου αἰ. π.Χ. (IG II² 2877):¹

Θεόφιλος Διοδώρου
Ἄλαιεύς ἐπιμε[λη]τή[ς]
γενόμενος πρυτανεῖο[υ].

Ἐκδ.: (ed. princ.) Spon,² *Voyage*, τόμ. III, μέρος II, 86-87· Boeckh, *CIG* I 575· Πιττάκης, *Ἐφ. Ἀρχ.* 1839, 170, ἀρ. 141 (*APMA* 5, σ. 341, λ. 2313)· IG III 90· IG II² 2877· S. Dow, *Prytaneis: A Study of Inscriptions Honoring the Athenian Councillors*, *Hesperia* Suppl. 1, Athens 1937, 192, ἀρ. 117· R. E. Wycherley, *The Athenian Agora*, III, *Literary and Epigraphical Testimonia*, Princeton, 1957, 173, ἀρ. 571· G. C. R. Schmalz, *The Athenian Prytaneion Discovered?*, *Hesperia* 75 (2006) 73-75, εἰκ. 31 (*SEG* 56, 229).

Ἐπειδὴ σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιγραφή ὁ Θεόφιλος ἀνέθεσε τὸ μνημεῖο μετὰ τὴν λήξη τῆς θητείας του ὡς ἐπιμελητὴς τοῦ Πρυτανείου, ἔχει εὐλόγως ὑποτεθῆ ὅτι ἡ ἀνάθεσή του θὰ ἔγινε στὸ Πρυτανεῖον.³

Εὐχαριστῶ θερμὰ τὸν κ. Ἄγγελο Ματθαίου καὶ τὴν κ. Γεωργία Μαλούχου γιὰ τὶς χρήσιμες ὑποδείξεις καὶ διορθώσεις ποὺ ἔκαναν στὸ χειρόγραφο τοῦ ἄρθρου.

1. Ὁ λίθος φυλάσσεται στὴ Ρωμαϊκὴ Ἀγορά, καὶ ἔχει τὸν ἀρ. εὐρ. PA 1337, ὅπως εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μὲ πληροφορήσῃ ὁ ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων κ. Δημήτρης Σούρλας, τὸν ὁποῖον καὶ εὐχαριστῶ.

2. Ὁ Γάλλος ἱατρὸς Jacob Spon ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀθήνα στὶς ἀρχὲς τοῦ 1676 στὸ πλαίσιο περιήγησής στὶς χῶρες τῆς Μεσογείου, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Ἄγγλο George Wheeler. Τὶς ταξιδιωτικὲς του ἐντυπώσεις κατέγραψε στὸ σύγγραμμα *Voyage d'Italie, de Dalmatie, et du Levant, fait aux années 1675 et 1676*, Lyon 1678 (3 τόμοι, ἡ περιγραφή τῆς Ἀθήνας καὶ τῶν περιχώρων τῆς στὸν τόμο II, 79-210). Ἀνάλογο ἔργο δημοσίευσε λίγο ἀργότερα καὶ ὁ Wheeler, *A Journey into Greece by George Wheeler, Esq., in Company of Dr. Spon of Lyons*, London 1682 (τὸ κεφάλαιο γιὰ τὴν Ἀθήνα στὶς σ. 337-407). Βλ. καὶ L. Laborde, *Athènes aux XVe, XVIe, et XVIIe siècles*, Paris 1854, τόμ. I, 247-256, τόμ. II, 1-28 καὶ 41-55.

3. Πρβλ. Dow, ὁ.π., S. G. Miller, *The Prytaneion: Its Function and Architectural Form*, Berkeley 1978, 45-46, T. L., Shear Jn., Ἴσονόμους τ' Ἀθήνας ἐποησάτην: The Agora and the Democracy, στὸ W. D. E. Coulson, O. Palagia, T. L. Shear Jn., H. A. Shapiro καὶ F. J. Frost (ἐπιμ. ἔκδ.), *The Archaeology of*

Πρῶτος ἀνέφερε τὸν λίθο ὁ Jacob Spon, ἀργότερα ὁ M. Fourmont⁴ καὶ μετὰ ἀπὸ ἓνα καὶ πλέον αἰῶνα ὁ Πιττάκης. Στὶς δημοσιεύσεις ποὺ προέρχονται ἐξ αὐτοῦνίας παρέχονται οἱ ἀκόλουθες τοπογραφικὲς πληροφορίες:

J. Spon (1676):⁵ "Près de chez le Consul Giraud."

K. Σ. Πιττάκης, *Ἐφ. Αρχ.* 1839, 170, ἀρ. 141: «Εὐρέθη εἰς τὸν δρόμον τῶν τριπόδων».⁶

A. Wilhelm (1927 ἢ λίγο νωρίτερα) παρὰ *SEG* 3, 233: "IG III 90 nunc inaedificatum esse in domo privata Ὁδ. Τριπόδων 20 per epistulam monet Wilh."

S. Dow (ὁ.π.): "The block is still preserved where Wilhelm discovered it, serving as part of one step in a stairway in the house at 20 Tripod Street."

Ἄν καὶ ὁ λίθος δὲν ἐντοπίστηκε *κατὰ χώραν*, οἱ περισσότεροι ἐρευνητὲς ἔχουν διατυπώσει τὴν ἄποψη ὅτι ἡ οἰκία τῆς ὁδ. Τριπόδων ἀρ. 20, ὅπου βρισκόταν μέχρι πρόσφατα ἐντοιχισμένος, δὲν πρέπει νὰ ἀπέχη πολὺ ἀπὸ τὸ σημεῖο τῆς ἀρχικῆς τοῦ ἀνάθεσης (βλ. Χάρτη, ἀρ. 1).⁷

Τὴν ἄποψη αὐτὴ ἀμφισβήτησε πρόσφατα ὁ G. Schmalz. Ὑποστήριξε ὅτι ἡ ὁδὸς Τριπόδων ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὸν τελευταῖο σταθμὸ τοῦ μνημείου, μιᾶς καὶ ἡ οἰκία τοῦ προξένου Jean Giraud,⁸ κοντὰ στὴν ὁποία εἶχε ἐντοπίσει τὸν λίθο ὁ πρῶτος ἐκδότης Jacob Spon, ἔκειτο (κατὰ τὸν Schmalz) σὲ ἰκανὴ ἀπόσταση πρὸς τὰ ΝΑ., παρὰ τὴν σημερινὴ πλατεῖα ἀγ. Αἰκατερίνης⁹ (βλ. Χάρτη, ἀρ. 7). Ὁ Schmalz δὲν τεκμηριώνει τὴν τοποθέτησιν τῆς οἰκίας Giraud σὲ αὐτὴν τὴν θέσιν.

Ἐπειδὴ ἡ οἰκία Giraud βρισκόταν κοντὰ στὸ σημεῖο ὅπου εἶδε τὸν λίθο ὁ πρῶτος ἐκδότης, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἐπιχειρήσῃ κανεὶς τὸν προσδιορισμὸ τῆς θέσεως τῆς οἰκίας μὲ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ἀκρίβεια.

Ἄν καὶ στὰ ἔργα περιηγητῶν ποὺ ἐπισκέφθηκαν τὴν Ἀθήνα κατὰ τὸν 17ο αἰ. περιέχονται συχνῆς ἀναφορὲς σὲ οἰκίαις διαφόρων προσώπων, σπανίως οἱ σχετικὲς μνεῖες συνοδεύονται

Athens and Attica under the Democracy, Oxbow Monograph 37, Oxford 1994, 227, 245, σημ. 14, C. Schnurr, Zur Topographie der Theaterstätten und der Tripodenstrasse in Athen, *ZPE* 105 (1995) 147 (ὑπονοεῖ σαφῶς τὴν σύνδεσιν), N. Robertson, The City Center of Archaic Athens, *Hesperia* 67 (1998) 297-298.

4. Βλ. Boeckh, *CIG* I 575: "Athenis. Ed. Spon... Habeo ex schedis Fourmonti".

5. Spon, ὁ.π. (σημ. 2) τόμ. III, μέρ. II, 86.

6. Βλ. καὶ *APMA* 5, *Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς*. 5. *Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογική, Εὐρετήρια περιόδου πρώτης, 1837-1860*, ὑπὸ Γ. Ε. Μαλούχου, Ἀθῆναι, Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀρ. 265, 2010 (*APMA* 5), 341, λ. 2313, ὅπου σημειώνεται ὅτι «ὁ τόπος εὐρέσεως τῆς ἐπιγραφῆς συμφωνεῖ μὲ τὴν μαρτυρία τοῦ Πανσανίου περὶ τῆς θέσεως τοῦ Πρυτανείου (1, 20, 1)» καὶ δίδεται ἡ μετὰ τὴν ἐκδοσὴ τῶν *IG* σχετικὴ βιβλιογραφία.

7. Βλ. σημ. 3.

8. Ὁ Jean Giraud ἦλθε στὴν τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα τὸ 1658 ὡς πρόξενος τῆς Γαλλίας γιὰ τὴν περιοχὴ τοῦ Μωριᾶ καὶ λίγο ἀργότερα ἐγκαταστάθηκε μόνιμα στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ νυμφεῦθη μὴ Ἑλληνίδα ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῶν Παλαιολόγων, μὲ τὴν ὁποία ἀπέκτησε τέσσερα παιδιά. Μετὰ τὴν παύση τοῦ ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας τὸ 1664, διωρίσθη πρόξενος τῆς Ἀγγλίας καὶ παρέμεινε στὴν Ἀθήνα. Ἀνθρωπος μὲ πολὺπλευρο χαρακτῆρα μιλοῦσε ἄψογα μεταξὺ ἄλλων τῆς νέας Ἑλληνικῆς καὶ ἦταν ἄριστος γνώστης τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀθηναϊκῆς (καὶ ὄχι μόνο) τοπογραφίας. Συνώδευσε πολλοὺς ξένους ταξιδιώτες στὶς περιηγήσεις τους ἀνὰ τὴν Ἀττικὴ. Βλ. M. Collignon, *Le consul Jean Giraud et sa relation de l'Attique au XVIIe siècle*, Paris: C. Klincksieck, 1913, ἰδίως τὶς σ. 8-12.

9. G. C. R. Schmalz, *Hesperia* 75 (2006) 73: "... Giraud, whose residence stood near Agia Aikaterini Square". Πρβλ. τοῦ ἰδίου, A New Prytaneion for Augustan Athens?, *AJA* 102 (1998) 408.

ἀπὸ συγκεκριμένες τοπογραφικὲς ἐνδείξεις. Ἐξαίρεση σὲ αὐτὸν τὸν κανόνα ἀποτελεῖ ἡ οἰκία τοῦ Giraud, πού λόγῳ τοῦ μεγάλου της μεγέθους, τῆς πολυτέλειάς της, ἴσως καὶ λόγῳ τῆς κομβικῆς θέσης πού θὰ κατεῖχε ὡς ἔδρα τοῦ προξένου στὸν δημόσιο βίῳ τῆς πόλης, ἀποτελοῦσε σημεῖο τοπογραφικῆς ἀναφορᾶς κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ 17ου αἰῶνα.

Τὰ περισσότερα καὶ ἀκριβέστερα στοιχεῖα γιὰ τὴν θέση τῆς οἰκίας ἀντλοῦμε ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν Spon καὶ Wheler. Ἔτσι, ἀμφότεροι οἱ περιηγητὲς, ὅταν περιγράφουν τὴν διάρθρωση τῆς σύγχρονης τους Ἀθήνας, ἀναφέρουν ὅτι Πλάκα ὀνομάζεται ἡ συνοικία τῆς πόλης, ὅπου βρίσκονται τὸ «φανάρι τοῦ Δημοσθένους»,¹⁰ ἡ ἐκκλησία ἀγ. Κυρὰ καὶ τὸ σπίτι τοῦ προξένου Giraud.¹¹

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὴν τὴν γενικὴ τοπογραφικὴ ἔνδειξη ἄλλοῦ οἱ δύο περιηγητὲς γίνονται ἀκόμη πιὸ συγκεκριμένοι. Τὴν πιὸ σαφῆ μαρτυρία παρέχει ὁ Spon, κατὰ τὸν ὅποιον τὸ σπίτι τοῦ Giraud βρισκόταν ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ ἀγ. Δημητρίου:¹² "Proche de l'Église de S. Dimitry, qui n'est pas loin de la maison du Consul Giraud, il y a un grand reste d'une belle muraille, & d'un portail de marbre, qui peut avoir été du Temple de Venus Uranie, ou de quelque'autre".¹³ Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἀναφερόμενος ἄγ. Δημήτριος εἶναι ὁ ἄγ. Δημήτριος

---

10. Ὄνομασία τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους, βλ. Στ. Λυδάκη, Ἡ εἰκονογραφία τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους, *ΑΔ* 21 (1966) Α', Μελέται [1967], 182. Βλ. ἐδῶ τὸν ἀρ. 6 στὸν Χάρτη.

11. Συγκεκριμένα, κατὰ τὸν Spon, ὅ.π. (σημ. 2) τόμ. II, 189: "Placa est au Levant vers le Fanari, l'Église d'Agia Kyra & la maison du Consul Giraud"· καὶ κατὰ τὸν Wheler, ὅ.π. (σημ. 2) V, 346: "The whole [city] is divided into Eight Quarters, or Parishes; which they call *Platomata*; ... The First is called *Placa*, and is situate on the South-East-side of the Town. It hath in it the Monument called *The Lanthorn of Demosthenes*, the Church entituled *Hagio-Kyra*, and the Consul's House."

Ἡ ἀναφερόμενη ἀπὸ τοὺς δύο περιηγητὲς ἀγ. Κυρὰ ταυτίζεται μὲ τὴν Παναγία τοῦ Κανδήλη, πού ἔκειτο παρὰ τὸ μνημεῖο τοῦ Λυσικράτους (βλ. A. Mommsen, *Athenae Christianae*, Leipzig 1868, ἀρ. 54, K. Μπίρη, *Αἱ Ἐκκλησίαι τῶν Παλαιῶν Ἀθηνῶν*, Ἀθήναι 1940, ἀρ. 8), καὶ ὄχι μὲ τὴν ἀγ. Κυρὰ τῆς ὁδ. Πολυγνώτου (βλ. Mommsen, ὅ.π., ἀρ. 106, Μπίρη, ὅ.π., ἀρ. 115), διότι ἡ τελευταία, εὐρισκόμενη στὴν Β. πλαγιά τῆς Ἀκροπόλεως, δὲν ἀνῆκε στὸ πλάτωμα τῆς Πλάκας ἀλλὰ στὸ ἀποκαλούμενο *Γερλάδα* ("Gerlada au bas du Château & de l'Église apellée Agio Nicolo." Spon, ὅ.π., τόμ. II, 189· "Gerlada, is under the Castle, about the Church *Hagio Nikolao*." Wheler ὅ.π., V, 347), πρβλ. καὶ Θ. Ν. Φιλαδελφέα, *Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας*, ἐν Ἀθήναις 1902, Α', 244. Τὴν ὀρθότητα τῆς ταυτίσεως ἐπιβεβαιώνει τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ βᾶθρο μὲ τὶς ἐπιγραφὰς IG II² 3833 καὶ 3185, πού κατὰ τὸν Spon (ὅ.π., τόμ. III, μέρ. II, 206· πρβλ. *CIG* II 480) βρισκόταν κοντὰ στὴν ἀγ. Κυρὰ, τὸ εἶδε ὁ Πιττάκης στὴν περιοχή τῆς Παναγίας τοῦ Κανδήλη, ἡ ὁποία, ὅπως ὁ ἴδιος σημειώνει, ὀνομαζόταν καὶ ἀγ. Κυρὰ (K. S. Pittakys, *L'ancienne Athènes, ou la description des antiquités d'Athènes et de ses environs*, Athènes 1835, 172, σημ. 2: "Les grecs appellent cette église ἡ Ἁγία Κυρὰ...")· στὴν ἐκκλησία αὕτη τὸ ἐντόπισε ἀργότερα ἐντοιχισμένο ὁ Λόλλιγκ, βλ. *Δελτ. Ἀρχ.* 1890, 41-42, ἀρ. 3.

12. Spon, ὅ.π. (σημ. 2) τόμ. II, 169.

13. Τὴν πληροφορία τοῦ Spon χρησιμοποιοῖ ὁ Ross στὴν ὑπομνηματισμένη ἔκδοσή τοῦ J.-P. Babin, στὸ σημεῖο πού γίνεται ἀναφορὰ στὸν Giraud: "ce consul, nommé Giraud", σημειώνει ὁ Ross, "habitait, suivant Spon... près de l'église de Saint-Demetrius." (βλ. *Hellenika: Archiv archäologischer, philologischer, historischer und epigraphischer, Abhandlungen und Aufsätze*, Halle 1846, 79, σημ. 8).

Ὁ πατὴρ Babin ἦταν μέλος τοῦ τάγματος τῶν Ἰησοιτῶν, πού ἐγκαταστάθηκαν στὴν Ἀθήνα τὸ 1645. Κατὰ τὴν ὀλιγόχρονη παραμονή τους (1645-1658) παράλληλα μὲ τὴν ἄσκηση τῶν θρησκευτικῶν τους καθηκόντων ἐπιδόθηκαν στὴ μελέτη τῶν μνημείων τῆς πόλης, βλ. σχετικῶς Laborde, ὅ.π. (σημ. 2) I, 73-75 καὶ 78-79). Τὶς παρατηρήσεις τους κατέγραψε ὁ Babin σὲ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀββὰ Pergoil, πού συνέταξε τὸ 1672, ὅταν βρισκόταν στὴ Σμύρνη. Τὴν ἐπιστολὴ δημοσίευσε λίγο ἀργότερα ὁ Spon ὑπὸ τὸν τίτλο *Relation de l'état present de la ville d'Athènes, ancienne capitale de la Grece, bâtie depuis 3400. ans., avec un abrégé de son Histoire et de ses Antiquités*, Lyon 1674. Σχολιασμένες ἐπανεκδόσεις τοῦ ἔργου ἐπιμελήθηκαν κατὰ τὸν 19ο αἰ. οἱ L. Ross, ὅ.π., L. Laborde, ὅ.π. (σημ. 2) I, 182-211 (καὶ ὁ ἴδιος τὸ 1854 σὲ μορφή μονογραφίας), καὶ C. Wachsmuth, *Die Stadt Athen im Alterthum*, τόμ. I, Leipzig 1874, 745-763.

Κατηφόρης,¹⁴ ἀφοῦ σὲ ἄμεση συνάρτηση μὲ αὐτὸν ἀναφέρεται ἡ ὑπαρξὴ ἐντυπωσιακῶν λειψάνων τείχους καὶ πύλης, ποὺ προφανῶς ἀποτελοῦσαν τμήματα τοῦ Ὑστερορρωμαϊκοῦ τείχους.

Μία ἀκόμα ἰσχυρὴ ἐνδειξὴ γιὰ τὴν θέσιν τῆς οἰκίας δίδει ὁ Wheeler. Αναφερόμενος στὸ μεγάλο σπήλαιο τῆς Α. κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως (Χάρτης, ἀρ. 2) σημειώνει ὅτι εἶχε ὀπτικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ σπίτι τοῦ Giraud, ποὺ βρισκόταν σχεδὸν στὸ μέσον τῆς πόλης, Β. τῆς Ἀκροπόλεως καὶ σὲ ἀπόσταση ἀπὸ αὐτήν.¹⁵ Ἡ μόνη περιοχὴ ποὺ πληροῖ ὅλες τὶς παραπάνω προϋποθέσεις εἶναι τὸ ἐκτεινόμενο στὰ ΒΑ. τῆς Ἀκροπόλεως τμήμα τῆς Πλάκας, δηλ. ἡ περιοχὴ περὶ τὸν ἅγ. Δημήτριον Κατηφόρη.¹⁶

Σημαντικὰ στοιχεῖα προκύπτουν ἐπίσης ἀπὸ τὴν περιγραφή τοῦ Guillet de S. George.¹⁷ Βέβαια ὁ τελευταῖος δὲν ἐπισκέφθηκε τὴν Ἀθήνα καὶ γιὰ τὴ σύνταξιν τοῦ ἔργου του βασίστηκε στὶς μαρτυρίες τῶν Καπουτσίνων.¹⁸ Ὡς ἐκ τούτου, ὅταν ἀναφέρεται σὲ ἀρχαῖα μνημεῖα, δίδει πλῆθος ἐσφαλμένων ταυτίσεων. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ μαρτυρία του δὲν στερεῖται ἀξίας, δεδομένου ὅτι στὴ συγκεκριμένη περίπτωσιν ὁ Guillet παρέχει τοπογραφικὰς πληροφορίες γιὰ τὴ σύγχρονή του Ἀθήνα, τὶς ὁποῖες εὐκόλα θὰ μπορούσε νὰ ἔχη ἀποκτήσει καὶ διασταυρώσει. Συγκεκριμένα, ὁ Guillet ἀναφέρει ὅτι ξεκινῶντας ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς πόλης κατευθύνθηκε πρὸς τὰ ἀνατολικά τῆς περιχώρου. Τοῦτο συνεπάγεται ὅτι ἡ πορεία ποὺ ἀκολούθησε ἦταν ἀπὸ Δ. πρὸς Α. Ἐπειτα, ἐνῶ βιάδιζε, συνάντησε τὸ σπίτι τοῦ Giraud καὶ στὴ συνέχεια τὸ σπίτι τῶν Ἰησουιτῶν, γιὰ τὸ ὁποῖο σημειώνει ὅτι βρισκόταν κοντὰ στὸ οἶκημα τῶν καλογέρων τοῦ Μεντέλη.¹⁹ Τόσο ἀπὸ τὴν περιγραφή τοῦ Guillet, ὅσο καὶ ἀπὸ μαρτυρία τοῦ Spon συνάγεται

14. Ἡ ἐκκλησία βρισκόταν παρὰ τὴν νότια πλευρὰ τῆς ὁδοῦ Κυρρήστου, ὅπου ἡ ὁδὸς Ἐρεχθέως, βλ. Μπίρη, ὄ.π. (σημ. 11) ἀρ. 37, καὶ ἐδῶ τὸ σημεῖο 3 στὸν Χάρτη.

15. Wheeler, ὄ.π. (σημ. 2) V, 370: "After, we turned about the Eastern end of the Castle, and came to another *Grotto*, made by nature in the Rock ... It is seen from the *Consul's House*, almost in the middle of the Town, which lied North off the Cittatel." Παρόμοια περιγραφή, ἀλλὰ πιὸ ἀόριστη, παρέχει ὁ Spon· ἀναφέρει, ὄ.π. (σημ. 2) τόμ. II, 128: "... grotte, où il n'y a maintenant rien de bâti, que nous avions en veüe de la maison de Consul Giraud".

16. Κανένα ἄλλο τμήμα τῆς πόλης δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ στοιχεῖα ποὺ δίδει ὁ Wheeler. Ἄν ἡ οἰκία βρισκόταν πρὸς Β. ἢ Α. τῆς περιοχῆς τοῦ ἅγ. Δημητρίου, ἡ θέσιν της δὲν θὰ ἦταν κοντὰ στὸ μέσον τῆς πόλης, ἀλλὰ στὴν περιφέρειά της (πρβλ. τὴν σημ. 20 γιὰ τὴν θέσιν τῆς οἰκίας τῶν Ἰησουιτῶν, τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς μονῆς ἅγ. Φιλοθέης). Ἄν ἔκειτο πρὸς τὰ ΝΔ., ἡ ἀπόστασιν ποὺ θὰ τὴν χώριζε ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν θὰ ἦταν πολὺ μικρὴ, ὁ Wheeler ὅμως τοποθετεῖ τὴν οἰκία μακρὰν τῆς Ἀκροπόλεως (off the Cittatel). Τέλος, οἱ περιοχὲς ποὺ ἐκτείνονται σὲ ἰκανὴ ἀπόστασιν πρὸς Δ. τοῦ ἅγ. Δημητρίου καὶ πρὸς Ν.-ΝΑ., περὶ τὸ μνημεῖο τοῦ Λυσικράτους, ἀποκλείονται, ἡ μὲν πρώτη γιὰτὶ δὲν ἔχει ὀπτικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ σπήλαιο τῆς Α. κλιτύος, ἡ δευτέρα γιὰτὶ δὲν κεῖται Β., ἀλλὰ Α.-ΝΑ. τῆς Ἀκροπόλεως.

17. Guillet de Saint-Georges (Sieur de la Guilletière), *Athènes ancienne et nouvelle, et l'estat présent de l'empire des Turcs, contenant la vie du sultan Mahomet IV*, Paris 1675. Βλ. ἑλλην. μετάφρ. στὸν Καμπούρογλου, *Μνημεῖα τῆς Ἰστορίας τῶν Ἀθηναίων*, τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1890, 19-40, 82-96, 145-152, 188-192 καὶ 381-387. Γιὰ τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ ἔργου βλ. Laborde, ὄ.π. (σημ. 2) I, 214-245, καὶ W. Judeich, *Topographie von Athen*, Munich 1931², 19, ὅπου ἐκτενέστερη βιβλιογραφία.

18. Οἱ Καπουτσίνοι ἐγκαταστάθηκαν στὴν Ἀθήνα τὸ 1658. Μελέτησαν τὰ μνημεῖα τῆς πόλης καὶ συντάξαν χάρτη μὲ τοὺς κυριώτερους δρόμους καὶ μνημεῖα τῆς. Τὸν χάρτη περιέλαβε στὴ δημοσίευσί του ὁ Guillet de Saint-Georges. Βλ. Laborde, ὄ.π. (σημ. 2) I, 75-81.

19. "Pour nous, après le repas nous sortimes à dessein de voir le dehors de la ville qui est à l'est du Lycée, & de l'Areopage. Nous passames à costé de la maison de Giraud, & en suite devant cella où se retiroient les Peres Jesuites ..." Guillet, ὄ.π. (σημ. 17) 208-209. "Auprès de la maison, où estoient les Peres Jesuites, il y a un Hospice où se retirent les Calogers de Mentelli quand ils viennent à Athènes." (σ. 211). Εἶναι φυσικὸ νὰ εἰκάσῃ κανεὶς ὅτι τὸ οἶκημα τῶν καλογέρων τῆς μονῆς Πεντέλης (ἢ Μεντέλη ἢ

ὅτι τὸ σπίτι τῶν Ἰησουιτῶν βρισκόταν κατὰ τὸ ΒΑ. ἄκρο τῆς πόλης, κοντὰ στὴν οἰκία τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τὴν παρακειμένη μονὴ ἁγ. Φιλοθέης²⁰ (Χάρτης, ἀρ. 4). Βάσει τῶν παραπάνω στοιχείων τὸ σπίτι τοῦ Giraud θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ πρὸς Δ. τῆς μονῆς ἁγ. Φιλοθέης, καὶ μάλιστα σὲ κάποια ἀπόσταση ἀπὸ αὐτὴν δεδομένου ὅτι τὸ σπίτι τῶν Ἰησουιτῶν περιγράφεται ὡς εὐρισκόμενο κατὰ τὸ ἄκρο τῆς πόλης (Spon), τοῦ δὲ Giraud κατὰ τὸ μέσον της (Wheler). Μάλιστα ὁ Guillet σημειώνει τὸ σπίτι τοῦ Giraud, τῶν Ἰησουιτῶν, τῆς μονῆς ἁγ. Φιλοθέης καὶ τὴν παρακειμένη οἰκία τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐπάνω στὸν χάρτη τῶν Καπουτσίνων, ποὺ ἀναδημοσιεύει (ἀρ. 30, 31, 39 καὶ 40), ἡ διάρθρωση ὅμως τοῦ τελευταίου εἶναι πολὺ συγκεχυμένη, ὥστε νὰ ὀδηγήσῃ σὲ ὅποιοδήποτε ἀσφαλὲς συμπέρασμα.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω προκύπτει μιὰ σταθερὴ εἰκόνα, κατὰ τὴν ὁποία ἡ οἰκία τοῦ Giraud βρισκόταν στὶς ΒΑ. ὑπώρειες τῆς Ἀκροπόλεως, περὶ τὸν ἁγ. Δημήτριο Κατηφόρη. Τὰ δεδομένα αὐτὰ καταδεικνύουν ὅτι ἡ τοποθέτηση τῆς οἰκίας ἀπὸ τὸν Schmalz στὴν περιοχὴ τῆς ἁγ. Αἰκατερίνης εἶναι αὐθαίρετη. Ἀντιστρόφως εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι ὁ ἐντοπισμὸς τῆς ἐπιγραφῆς περὶ τὸν ἁγ. Δημήτριο ἐναρμονίζεται ἀπολύτως μὲ τὶς ἀπόψεις τοῦ Πιττάκη, ποὺ τοποθετοῦσε στὴν θέση αὐτὴ τὸ Πρυτανεῖο.²¹

Συμπερασματικὰ ἡ θέση τοῦ ἀκινήτου τῆς ὁδ. Τριπόδων ἀρ. 20, ὅπου ἐπανευρέθη στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰ. ἡ ἐπιγραφή, εἶναι ἀπολύτως συμβατὴ μὲ τὴν τοπογραφικὴ μαρτυρία τοῦ Spon, ἀφοῦ ὁ ἁγ. Δημήτριος Κατηφόρης βρίσκεται μόλις 150 περ. μ. βορειότερα. Ἐπομένως, ἀκόμα καὶ ἂν τὸ βάθρο μετακινήθηκε ἀπὸ τὸ σημεῖο, ὅπου τὸ εἶχε δεῖ ὁ Spon, εἶναι βέβαιο ὅτι δὲν ταξίδεψε μακριά.

Μεντελιώτη) θὰ βρισκόταν δίπλα στὴν ἐκκλησία τῆς ἁγ. Δυνάμεως, ποὺ ἀποτελοῦσε μετόχι τῆς μονῆς, βλ. Mommsen, ὁ.π. (σημ. 11) ἀρ. 146, Μπίρη ὁ.π. (σημ. 11) ἀρ. 53.

20. Συγκεκριμένα, ὁ Spon γράφει γιὰ τοὺς Ἰησουίτες: "Leur Hospice étoit presque à l'extrémité de la Ville du côté de la maison de l'Archevêque." (ὁ.π., τόμ. II, 186-187). Προφανῶς τὸ ἀναφερόμενο σπίτι τοῦ ἀρχιεπισκόπου δὲν ταυτίζεται μὲ τὸ ἀρχιεπισκοπικὸ μέγαρο, ποὺ βρισκόταν στὶς πλαγιὲς τοῦ Ἀρείου Πάγου (γιὰ τὸ ὅποιο βλ. Spon, ὁ.π., τόμ. II, 153, Wheler, ὁ.π., V, 350), ἀλλὰ θὰ ἀποτελοῦσε δευτερεῦον οἶκημα ἄμεσα συναρτημένο πρὸς τὸ μοναστήρι τῆς ἁγ. Φιλοθέης, βλ. Mommsen, ὁ.π. (σημ. 11) ἀρ. 148, Μπίρη, ὁ.π. (σημ. 11) ἀρ. 46, Καμπούρογλου, ὁ.π. (σημ. 17) 294-5, Φιλαδελφέα, ὁ.π. (σημ. 11) 202-208, 265 καὶ 284. Γιὰ τὸ σπίτι τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὁ Wheler (ὁ.π., V, 352) γράφει ὅτι: "is situated on the East-side of the Town: where I was admitted to see the Body of a Woman, they esteem a Saint".

21. Γιὰ τὶς ἀπόψεις τοῦ Πιττάκη γύρω ἀπὸ τὴν θέση τοῦ Πρυτανείου βλ. Pittakis, ὁ.π. (σημ. 11), 139, *Ἐφ. Ἀρχ.* 1838, 84, *Ἐφ. Ἀρχ.* 1855, ἀρ. 2595 (σημ.). Πρβλ. *Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς*. 3. Μέρος Α'. *K. S. Pittakys, L'ancienne Athènes, ou la description des antiquités d'Athènes et des esenvirons*, Athènes 1835, Εὐρετήριο συνταχθὲν ὑπὸ Γ. Ε. Μαλούχου, Ἀθῆναι, Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀρ. 177 (*APMA* 3, Α'), 1998, 121, σημ. 100 καὶ σ. 226 καὶ 238, καὶ *APMA* 5, 298, σημ. 174. Σημειωτέον ἀκόμα ὅτι στὴν ἴδια περιοχὴ τοποθετεῖ τὸ Πρυτανεῖο καὶ ὁ W. M. Leake (*The Topography of Athens*, London 1841², 269-270), μολοντί δὲν ἀναφέρει τὴν ἐπιγραφή τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Πρυτανείου, IG II² 2877.

